

RESSENYES

Casals Bergés, Quintí. *Tots a l'escola? El sistema educatiu liberal en la Lleida del segle XIX*. Publicacions de la Universitat de València, 2006, 338 p.

per Maria Lluïsa Fernández Clarés (Universitat Autònoma de Barcelona)

L'historiador Quintí Casals Bergés ha centrat les seves investigacions, des de la seva tesi doctoral *La Lleida dels progressistes (1840- 1843)*, en el coneixement de la transició de l'antic regim absolutista a l'estat liberal. El seu darrer llibre, que aquí ressenyem, està dedicat al sistema educatiu liberal en la Lleida del segle XIX, i ha estat guardonat amb el XXII premi Ferran Soldevila convocat per la Fundació Congrés de Cultura Catalana.

L'obra, basada en l'estudi general de Lleida, és un recorregut pels avenços en matèria educativa que el liberalisme del segle XIX realitzà a Espanya per a implantar l'ensenyament general, crear el grau mitjà i reorganitzar el grau superior. L'autor sosté que el sistema educatiu espanyol contemporani va resultar del debat i l'enfrontament entre les tendències polítiques del moment. El contingut del llibre s'estructura en sis apartats, una secció dedicada a les conclusions finals, un annex (que conté uns quadres estadístics que fan explicació encara més entenedora) i la bibliografia seleccionada.

En primer lloc, l'autor examina l'estat de l'ensenyament espanyol a l'inici de l'època contemporània i analitza amb minuciositat l'evolució de la política educativa dels liberals: la lluita enfront de l'absolutisme, després els matisos i modificacions que es van introduint en l'espai liberal, a mesura que aquest es bifurca en dues direccions (moderats i progressistes) i altres terceres vies com la que representa la Unió Liberal, fins arribar a la famosa Llei Moyano de 1857 que s'imposà definitivament com a referent educatiu liberal i fou hegemònica pràcticament fins al 1970.

Seguidament, Casals Bergés analitza l'ensenyament de primeres lletres, els estudis de Magisteri, l'ensenyament secundari i també com va incidir en el territori lleidatà la política universitària liberal i les respostes de la societat lleidatana. L'educació de les dones és un aspecte que mereix un particular esment: els tradicionalistes i moderats veien la dona com la base de la conservació de la societat; els liberals com a formadora de ciutadans, tanmateix, ni uns ni altres creien que fos adient que accedís a l'ensenyament secundari.

També són molt interessants la diversitat dels discursos ideològics educatius de la intel·lectualitat lleidatana del segle XIX que Casals Bergés ens mostra. Ja sigui mitjançant la premsa, les memòries que es llegien a les inauguracions de curs de l'Institut de Lleida o en obres com les del pedagog Juan Miguel Sánchez de la Campa, podem examinar la batalla educativa i cultural que s'estava desplegant a Lleida i en la geografia espanyola en general. En són exemples el combat dels liberals progressistes lleidatans per un ensenyament que incorporés la ciència i superés les antigues formulacions escolàstiques, la contraposició entre la formació que donava el seminari diocesà i els objectius que es proposaven els promotors de la creació de l'Institut de Lleida i sobretot l'enfrontament pel control de l'educació pública entre moderats i progressistes.

Així, Casals Bergés destaca l'evident esforç legal del liberalisme per implantar l'ensenyament general, crear el mitjà i reorganitzar el superior, però també les limitacions dels mateixos projectes liberals en camps com la democratització de l'ensenyament secundari, les infraestructures materials i humanes, com mostra l'estudi local de Lleida, la formació de les dones o l'objectiu d'afavorir la instrucció general de la població espanyola en una sola llengua, el castellà, sense respectar les peculiaritats lingüístiques plurals. Tot i això, tal com assenyala l'autor, els liberals d'aquell moment – amb les seves discòrdies i acords puntuals, i segurament sense ser ben conscients de l'abast posterior de les seves reformes – posaren les bases inicials de la praxi educativa contemporània que, més desenvolupada i amb un contingut curricular molt diferent, podem distingir avui en dia a l'Estat espanyol.

En definitiva, el darrer llibre de Casals Bergés descriu i analitza de forma exhaustiva i precisa el sistema educatiu liberal en la Lleida del segle XIX, a la vegada que es completa amb un eix documental – els discursos pedagògics dels intel·lectuals lleidatans de l'època – que traspua pulcritud i erudició. Finalment, subratllar que es tracta d'un llibre de molt recomanable lectura.